

NOORD-FRIESLAND BUITENDIJKS NAAR DE POOTAARDAPPELS

Albert Ferwerda Henk Hornstra

Eigenlijk is het een blamage dat dit artikel wordt geschreven: hoe is het immers mogelijk dat een zo belangrijk gebied als Noord-Friesland Buitendijks wordt bedreigd. En dan nog wel bedreigd met inpoldering.

In dit artikel zal aan de orde komen: de waarde van het gebied, het waarom van de inpolderingsplannen met enig commentaar en de activiteiten van het Streekcomitee-A.

Kwelders, slikken, zomerpolders

Het is wel wat verwonderlijk dat heel natuurminnend Friesland niet op haar achterste benen staat nu 4000 ha natuurgebied zo

aan twijfelachtige belangen dreigt te worden opgeofferd; wanneer is er sprake geweest van zo'n bedreiging? Waar zijn de natuurbeschermers van het eerste uur? Waar is de pers, bv. de Leeuwarder Courant die met de Bergumermeercentrale nog aan de 'goede' kant stond?

Het is eigenlijk alleen de Waddenvereniging die zich actief in de strijd werpt. Zij mag de klappen opvangen en bij deze dan ook de complimenten.

Waar gaaf het om? Tussen Zwarte Haan en Holwerd ligt het laatste stukje van de Middelzee. Het bestaat uit drie van elkaar te onderscheiden gebieden: Zomerpolders, kwelders en slikvelden (zgn. landaanwinningswer-

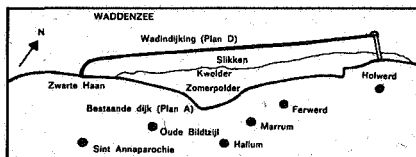
ken) resp. 1200, 800 en 2000 ha groot.

Voor al de laatste jaren is veel onderzoek gedaan naar de natuurwetenschappelijke waarde van het gebied. Deze waarde wordt grotendeels bepaald door de samenstelling van de slikvelden. De Waddenzee is niet rijk aan slikvelden met de samenstelling zoals die in Noord-Friesland Buitendijks voorkomt.

Slechts 5% van het droogvallende deel van de Waddenzee bestaat uit gronden met een lutumgehalte van meer dan 12% en hieronder vallen de 2000 ha slikvelden. Organismen, vooral vogels die gebonden zijn aan deze slijbrijke gronden hebben maar een zeer beperkt deel van de Waddenzee tot hun be-

Tracé A is een dijk van een plan.

schikking.

De kwelder van het betrokken gebied met z'n karakteristieke vegetatie beslaat 40% van het totaal aan kwelder in het Nederlandse waddengebied. Deze kwelder vormt een ekologisch geheel met de slikvelden en de zomerpolders. In de zomerpolders vinden we de zgn. dobben, vroeger aangelegde drinkplaatsen voor vee, bovendien zijn de zomerpolders een buffer tussen het oude land en de kwelders en slikvelden.

De waarde van het gebied

De ornithologische betekenis van het gebied wordt vooral bepaald door pleisterende en foeragerende wad- en watervogels. Gedurende de trekperiodes komen van deze groepen vogels zeer grote aantallen per soort naar dit gebied. De broedgebieden van een groot deel van deze vogels liggen in arctische, subarctische en boreale klimaatzones van het noordelijk halfrond. Daar blijven ze zo kort mogelijk; voor de steenloper is dat gemiddeld 74 dagen, voor de kanoetstrandloper 80 dagen. De rest van het jaar zijn het wadvogels. Hun voortbestaan is afhankelijk van oa. voldoende pleisterplaatsen tussen broed- en overwinteringsgebieden. Die pleisterplaatsen vinden we oa. in Noord-Friesland Buitendijks, een stukje van de gouden rand van de zee. Juist hier zit de bodemfauna voor 90% in de bovenste 10 à 15 cm van het slik, goed bereikbaar. Over de hele Waddenzee maken de dieplevende bodemdieren wel 1/3 deel uit van dit totaalgewicht van de bodemfauna.

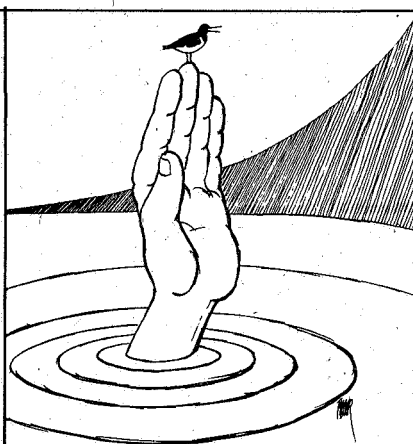
Noord-Friesland Buitendijks vormt voor

soorten als smient, bergeend, tureluur, wulp, bonte strandloper en kluut een belangrijk gebied om te foerageren in het slik of op de zaadrijke kwelder, te ruïen of als hoogwater-vluchtplaats te dienen.

Wat de broedvogelpopulatie betreft kan worden gesteld dat een 8-tal min of meer bedreigde soorten (nl. kluut, visdief, Noordse stern, gele kwikstaart, tureluur, kempfaan, zomertaling en slobbeend) in het buitendijkse gebied voorkomen als broedvogel.

Duidelijk is de toename van de broeden-de kluten, totaal ca. 25% van de Nederlandse populatie door het verlies van broedgebied elders, bv. Lauwerszee en Deltagebied. Noord-Friesland Buitendijks is niet alleen in Nederland, maar in heel Europa, de omvangrijkste broedplaats voor de kluut geworden. Het aantal broedparen van de visdief ligt tussen de 250 en 500.

Door het International Waterfowl Research Bureau zijn tijdens verschillende

NEE TEGEN tracé D

konferenties op regeringsnivo normen vastgesteld, op grond waarvan de internationale betekenis van natuurgebieden voor wad- en watervogels kan worden vastgesteld. De belangrijkste norm daarvan is dat het gebied van internationaal belang is als het tijdelijk meer dan 1% van het populatie aantal van één soort uit één trekbaan, kan herbergen. Voor 31 soorten zijn deze normen nu aanvaard. Het blijkt dat van deze 31 soorten er 14 zijn waarvan de norm van 1% voor de Friese kust gehaald wordt en door veel soorten zelfs ruimschoots wordt overschreden. In totaal wordt de '1%-norm' door de Friese wadden-kust, met de thans beschikbare kennis, 168 maal overschreden.

Gezien de belangrijke voedselgronden en pleisterplaatsen voor vogels, het broedterrein voor in Europa bedreigde vogelsoorten als kluut, visdief en Noordse stern, de bodemfauna die als voedsel voor vissen dient, moet plan D (inpoldering) uit natuurwetenschappelijk oogpunt worden gezien als de zoveelste bedreiging van het Waddenzeegebied.

Waarom inpolderen?

Kortgezegd worden de volgende argumenten aangevoerd om Noord-Friesland Buitendijks in te polderen:

- Werkgelegenheid voor plm. 300 man
- Versterking van de centrumpositie tav. pootaardappelen van de Friese kleibouwstreek.

Andere aangevoerde argumenten zoals:

- eens begonnen werk moet worden afge-maakt

Oude zeewering bij Zwarte Haan

● sociaal-ekonomische verbetering van de streek hebben een ander karakter en zullen in dit artikel niet aan de orde komen.

Als we op een rij zetten welke werkgelegenheidscijfers de laatste jaren over de streek zijn uitgestrooid, dan is het niet verwonderlijk dat velen er geen touw meer aan kunnen vastknopen.

In 1974 kwam de Gewestelijke Raad voor Friesland van het Landbouwschap met een getal van 555 op de proppen, de Waddenvereniging hanteert een getal van 60-85 (berekend naar 1990, als de inpoldering klaar is), de provincie Friesland zat in 1976, het jaar van de provinciale beslissing, op 300-375 man, het FNEI (Federatie Noordelijke Ekonomische Instituten) onderschrijft ten naaste bij

de cijfers van de Waddenvereniging, terwijl de provincie Friesland nu cijfers van 202-235 hanteert.

Provinciale Staten van Friesland hebben het niet nodig geacht hun beslissing (39 voor D, 15 voor A) in heroverweging te nemen ondanks de nieuwe werkgelegenheidscijfers.

Ieder hanteert zijn eigen cijfers, 't is maar net welk standpunt men huldigt.

Hoe moet men die cijfers verklaren? Het belangrijkste verschil tussen de Waddenvereniging en de provincie is te verklaren uit het feit dat de cijfers van de provincie zijn berekend naar 1975 en die van de Waddenvereniging naar 1990. In 1990 zou de inpoldering klaar zijn (als hij wordt uitgevoerd!) en dan moet rekening worden gehouden met een produktiviteitsstijging van 3% per jaar.

Een belangrijk punt is ook dat het visserschap een verlies aan werkgelegenheid

vreest van 80-100 man bij inpoldering.

Duidelijk is wel dat de Waddenvereniging tegenspel kan bieden aan de vloed van 'officiële' cijfers. Bovendien blijkt oa. dat 'de natuurbescherming' zich bij het uitoefenen van haar taak niet meer kan beperken tot het aandragen van natuurwetenschappelijke gegevens. Veel mensen, oa. de beslissers, reageren na het aanhoren van deze gegevens met: 'Zullen we het dan nu over de echte harde argumenten hebben?'

Pootaardappelteelt

De centrumpositie van Friesland tav. de pootaardappelteelt bestaat vooral uit het produceren van het zgn. uitgangsmateriaal. Het verschil in benadering tussen de partijen spitst zich toe op de bewering enerzijds dat areaaluitbreiding nodig is om de centrumpositie te behouden terwijl anderzijds wordt gewezen op het feit dat het behoud van de centrumpositie niet zozeer afhankelijk is van uitbreiding van de kwantiteit maar veeleer zou moeten worden bereikt door kwaliteitsverbetering.

De omstandigheden van de laatste tijd wijzen ook niet in de richting van de noodzaak tot areaaluitbreiding. Ook in landbouwkringen verschijnen regelmatig berichten dat de angst voor overproductie in de pootgoedsektor aanwezig is.

Streekcomitee-A

De bevolking van de kustgemeenten denkt verschillend over de inpoldering. Er bestaan twee aktiekomitees: het Regionaal Comité Tracé D strijdt voor inpoldering en krijgt daartoe steun van de kustgemeenten, zowel moreel als financieel in het Streekcomitee-A dat sinds juli 1975 aktiviteiten ontplooit om de bestaande zeedijk (tracé A) te verhogen.

Begon Streekcomitee-A in 1975 als een gideonsbende met geringe aanhang in de

kustgemeenten, nu kan worden gewezen op een behoorlijk deel van de bevolking dat kiest voor behoud van Noord-Friesland Buitendijks. Binnenkort zal duidelijk worden hoe groot de aanhang van beide groeperingen is; komité D is een handtekeningenactie gestart in de gemeenten het Bildt, Ferwerderadeel en West-Dongeradeel.

Enige aanwijzingen zijn er wel over de getalsverhoudingen: een recente enquête in Holwerd onder 150 mensen gaf als uitslag dat 46% voor A koos en 44% voor D; in een 'kort geding' in Stiens (met veel D'ers in de zaal) gaf de stemming de verhouding 65%-35% in het voordeel van D, maar dat was 3 jaar terug; een enquête in Minnertsga gaf ongeveer hetzelfde beeld als in Holwerd.

Het Streekkomitee-A koördineert de activiteiten vanuit een gehuurde boerderij tussen Oudebildtziyl en Hallum. Deze boerderij is

Drinkdobbe

ingericht als tentoonstellingsruimte, vergader- en dokumentatieruimte. Eens in de 3 à 4 weken verschijnt de Nieuwsbrief van het Streekkomitee-A; bij ongeveer 400 mensen in de steek rolt deze nieuwsbrief in de bus. Op deze manier tracht Streekkomitee-A haar voorlichtende taak waar te maken.

Regelmatig worden de 'nieuwsbriefontvangers' (men zou ze de leden van het streekkomitee kunnen noemen) uitgenodigd op regionale bijeenkomsten waar allerlei zaken worden doorgesproken.

Streekkomitee-A richt zich (uiteraard) niet alleen tot de streek, maar beseft dat de uiteindelijke beslissing in Den Haag wordt genomen. De concessie-aanvraag aan de provincie Friesland tot inpoldering ligt bij de minister van Verkeer en Waterstaat en daarnaast maakt Noord-Friesland Buitendijks deel uit van de PKB-Waddenzee. In beide procedures zal deze kamer een uitspraak moeten doen. Verwacht wordt dat binnen een

half jaar een beslissing wordt genomen.

Streekkomitee-A is bereid alles te doen om de inpoldering te voorkomen. Het is verheugend dat daarvoor steeds meer steun komt uit de streek, ook van potertelende boeren. Ook de steun van de lezers van dit artikel is welkom; daartoe kan contact worden opgenomen met Streekkomitee-A. ■■

Literatuur

Noord-Friesland Buitendijks, Rapport Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee. Harlingen. 1975. Proces-Verbaal Hoorzitting Plan D, Leeuwarden, 23 maart 1977.

Timmerman Azn., A.: De betekenis van de Friese Wad- en watervogels. Gestencild rapport Wadvogelwerkgroep Friesland. 1974.

Timmerman Azn., A. en P.R. Minnaard: De natuurwetenschappelijke- en landschappelijke waarde van de buitendijkse terreinen langs de Friese kust tussen Zwarte Haan en Holwerd. Staatsbosbeheer Friesland, afdeling Natuurbehoud, rapport no. 3, 1974.

De heren H. Hornstra en A. Ferwerda zijn resp. voorzitter en sekretaris van het Streekkomitee-A.

